

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
Хмельницького університету
управління та права
імені Леоніда Юзькова, кандидат наук з
державного управління, доцент

Ірина КОВТУН

20 травня 2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження **Вітушинської Олександри Олександрівни на тему «Судовий контроль за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова № 24 від 19 травня 2026 року

ПРИСУТНІ:

Крушинський С.А., завідувач кафедри, к.ю.н., професор; Налуцишин В.В., професор кафедри, д.ю.н., професор; Циганюк Ю.В., професорка кафедри, д.ю.н., професорка; Кравчук О.В., професор кафедри, д.н.д.у., к.ю.н., професор; Туровець Ю.М., професор кафедри, к.ю.н., доцент; Волкотруб С.Г., доцент кафедри, к.ю.н., доцент; Виговський Д.Л., доцент кафедри, к.ю.н., доцент; Плисюк Н. М., професорка кафедри, к.ю.н., доцентка; Нікіфорова Т.І., доцентка кафедри, к.ю.н., доцентка; Хмелевська Н.В., доцентка кафедри, к.ю.н., доцентка; Присяжна А.В., доцентка кафедри, к.ю.н., доцентка; Захарчук В.М. доцент кафедри, к.ю.н., доцент; Бережний С.Д., доцент кафедри, к.ю.н., доцент; Семенюк-Прибатьєн А.В., доцентка кафедри, к.ю.н., доцентка; Козут І. А., старший викладач, доктор філософії з права; Голуб А.Є., асистентка кафедри, доктор філософії з права.

З присутніх – 3 доктори наук та 13 кандидатів наук (докторів філософії) – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Запрошені: аспірантка кафедри кримінального права та процесу Вітушинська О. О.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження аспірантки Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова Вітушинської Олександри Олександрівни на тему «Судовий контроль за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню», виконаного в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова та поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право, щодо рекомендації до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Завідувача кафедри кримінального права та процесу, к.ю.н., професора Крушинського С. А., який запропонував учасникам обрати головуючого на засіданні фахового семінару. Професор кафедри, д.н.д.у., к.ю.н., професор Кравчук О. В. вніс пропозицію обрати головуючою на засіданні фахового семінару доцентку кафедри, к.ю.н., доцентку Присяжну А. В. Пропозицію підтримано одноголосно.

Доцентку кафедри, к.ю.н., доцентку Присяжну А. В., яка повідомила присутніх про те, що Вітушинська Олександра Олександрівна, народилася 08 грудня 1980 року,

З вересня 1998 року по липень 2001 року навчалася у Хмельницькому юридичному колегіумі, який закінчила з відзнакою, та, в послідуєчому, в період часу з вересня 2001 року по червень 2004 року, – на юридичному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка, по завершенню якого здобула повну вищу освіту за кваліфікацією спеціаліст-юрист.

Свою трудову діяльність розпочала в липні 2001 року на посаді оператора ЕОМ 1-ї категорії Хмельницької філії «Держінформюст» (м.Хмельницький).

З жовтня 2002 року по квітень 2004 року працювала консультантом / помічником судді Хмельницького міського суду.

В період часу з квітня 2004 року по лютий 2010 року – помічником судді Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області. З січня 2010 року призначено на посаду судді Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області, в якому працює по теперішній час.

З вересня 2022 року є аспіранткою кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Тема дисертації затверджена вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова 28 жовтня 2022 р., протокол №6, рішення № 3, змінена вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова 25 червня 2025 р., протокол № 17, рішення № 3.

Науковий керівник – професорка кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, докторка юридичних наук, професорка Циганюк Юлія Володимирівна.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної теми кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Проблеми захисту прав людини у сфері боротьби зі злочинністю» (номер державної реєстрації 0117U000106).

СЛУХАЛИ:

виступ аспірантки **Вітушинської О. О.**, яка доповіла присутнім основний зміст дисертаційного дослідження, зокрема обґрунтувала актуальність теми дослідження, науково-теоретичну та практичну значимість досліджуваної проблеми, визначила мету та завдання дослідження, основні положення, які виносяться на захист, висвітлила методологічну основу дисертації, охарактеризувала ступінь наукової розробки проблеми на сучасному етапі, виклала основні результати дослідження та сформулювала висновки і рекомендації, відповіла на запитання науково-педагогічних працівників кафедри.

Зокрема аспірантка зазначила, що дисертаційне дослідження має на меті розроблення теоретичного узагальнення проблем судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, а також вирішення прикладних питань, які виникають у зв'язку із таким контролем.

У першому розділі роботи приділено увагу теоретичним та правовим аспектам розвитку судового контролю законності прийнятих рішень слідчим суддею, які не підлягають оскарженню.

Встановлено, що судовий контроль як засіб забезпечення законності прийнятих слідчим суддею рішень є способом судового захисту у кримінальному провадженні, що врегульований нормами кримінального процесуального права за результатами незмагальної форми судового контролю та здійснювана під час підготовчого та апеляційного проваджень діяльність суду з метою забезпечення дотримання прав і свобод учасників кримінального провадження.

Встановлено особливості контролю прийнятих слідчим суддею рішень, які не підлягають оскарженню, на відмінну від судового контролю на досудовому розслідуванні, і які становлять його зміст із врахуванням таких ознак як: суб'єктна, предметна, змістовна, правова, результативна.

Запропоновано ідею, що правовідносини судового контролю законності прийнятих рішень слідчим суддею, які не підлягають оскарженню, є врегульованими нормами кримінального процесуального права суспільними відносинами у яких реалізуються права осіб на подачу заперечень на ухвали слідчого судді, які не підлягають оскарженню, а також на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді, яка не підлягає оскарженню.

У контексті розгляду правовідносин визначено їх завдання, яке полягає у тому, що завданням є захист прав та свобод обвинуваченого (крім випадків, коли здійснювалося спеціальне досудове розслідування та обвинувачений фактично

не присутній й не може особисто скористатись правом подати заперечення або підозрюваного або у разі постановлення ухвали слідчого судді, які не передбачені КПК України), прокурора, захисника, потерпілого, його представника та законного представника, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача та його представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження з метою швидкого, повного та неупередженого судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

При дослідженні структури правовідносин судового контролю законності прийнятих рішень слідчим суддею, які не підлягають оскарженню, встановлено, що вона є типовою для усіх правовідносин, але її елементи мають свої особливості. Як підсумок, визначено особливий суб'єктний склад правовідносин, об'єкт правовідносин, зміст таких правовідносин та визначені юридичні факти.

Другий розділ дисертаційного дослідження присвячений з'ясуванню проблем форм судового контролю законності прийнятих рішень слідчим суддею, які не підлягають оскарженню.

У розділі удосконалено поняття кримінальна процесуальна форма. Визначено, що це встановлений законом сталий правовий режим (порядок) здійснення як усієї кримінально-процесуальної діяльності в цілому, так і окремих процесуальних дій, що охоплює вимоги до них, послідовність таких дій та фіксацію їх результатів у відповідних процесуальних документах.

Дано визначення, що форми судового контролю за рішеннями слідчого судді, які не підлягають оскарженню, – це диференційовані процедури перевірки законності ухвал слідчого судді, що здійснюються або судом першої інстанції під час підготовчого провадження, або судом апеляційної інстанції у випадках, коли рішення виходить за межі правового регулювання у КПК України.

Встановлено, що гібридний формалізм у судовому контролі є правовим явищем, що полягає у змішуванні чітко визначених законом практик із неформальними підходами (зокрема, розробленими судовою практикою), коли закон вказує на можливість контролю, але не визначає чітких форм його реалізації.

Визначено форми контролю за законністю рішень слідчого судді, які правилом не підлягають апеляційному оскарженню: контроль у порядку підготовчого провадження (ч. 3 ст. 309 КПК України); апеляційний контроль «позарегламентних» рішень.

Розроблено класифікацію ухвал слідчого судді, що не підлягають апеляційному оскарженню: за предметом відання; за часом ухвалення; за характером втручання у права особи.

Автором встановлено, що підготовче провадження є самостійною стадією кримінального провадження та завершальним етапом, де функція судового контролю переходить від слідчого судді до суду. Попри критику «декларативності» процедури передбаченої ч. 3 ст. 309 КПК України, обов'язковим є розгляд заперечень та надання вмотивованої відповіді на них. Така відповідь може бути як під час підготовчого провадження і пов'язана з рішеннями у підготовчому провадженні (наприклад, зазначення у мотивувальній частині ухвали про повернення обвинувального акта прокурору) або рішення під час судового розгляду чи за результатами судового розгляду (наприклад, під час визнання доказу очевидно недопустимим або у вирокі суду). А доказування у підготовчому провадженні при розгляді заперечень має виключно процесуальний характер і спрямоване не на встановлення винуватості особи, а на з'ясування фактичних обставин, що мають суто процесуальне значення (законність рішення слідчого судді). Тягар доказування покладений на сторону, яка подає заперечення. Необхідно надати належні, допустимі та достовірні докази незаконності ухвали, а не просто посилання на обставини кримінального провадження.

Визначено, що заперечення за ч. 3 ст. 309 КПК України є кінцевою формою контролю перед початком розгляду справи по суті, дозволяючи оцінити ефективність досудового розслідування та його відповідність кримінально-процесуальному законодавству. Подання заперечень допомагає суду краще спрогнозувати перебіг судових засідань та ефективно спланувати час для судового розгляду справи. У практичному аспекті розгляд заперечень (особливо щодо обшуків) часто фактично зводиться до попередньої оцінки допустимості отриманих доказів, а сам по собі судовий контроль у порядку ч. 3 ст. 309 КПК України є надзвичайно важливим для забезпечення прав людини, проте його реалізація наразі значною мірою тримається на правозастосовній практиці ВС, яка намагається компенсувати існуючі законодавчі прогалини та колізії.

Розроблено класифікацію ухвал слідчого судді, постановлення яких не передбачено КПК України: за процесуальним порядком прийняття рішення; за критерієм визначення можливості оскарження.

Автором запропоновано розуміти судовий контроль, у разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена КПК України як правовий засіб забезпечення прав і законних інтересів учасників кримінального провадження, який полягає в можливості перевірки судом апеляційної інстанції ухвали слідчого судді, яка була прийнята поза межами або з порушенням норм КПК України (з перевищенням повноважень), і здійснюється із застосуванням аналогії права; метою його є виправлення судової помилки, запобігання свавіллям та обмеженню прав і свобод особи через прогалини правового регулювання.

У третьому розділі проаналізовано перспективи розвитку інституту судового контролю законності прийнятих рішень слідчим суддею, які не підлягають оскарженню.

Визначено, що в українській правовій доктрині та практиці існує розрив між формальним правом на звернення до суду та реальним захистом прав.

«Доступ до суду» у контексті ч. 3 ст. 309 КПК України наразі є лише декларативною можливістю подати заперечення, що розглядається як структурний елемент права на справедливий суд. «Доступ до правосуддя» є значно ширшою категорією, яка, згідно з міжнародними стандартами, має включати право на справедливе кримінальне провадження, своєчасне вирішення спору та реалізацію принципів ефективності й результативності судового рішення. А чинна редакція ч. 3 ст. 309 КПК України лише декларує «доступ до суду», надаючи право подати заперечення, проте не забезпечує «доступу до правосуддя», оскільки в законі відсутня процедура, яка б зобов'язувала суд прийняти по суті ефективне рішення щодо цих заперечень.

На думку автора, основні причини системної неефективності існуючого механізму подання заперечень під час підготовчого провадження за зразком справи «Денисюк та інші проти України»: процесуальна несвоечасність (учасники вимушені очікувати підготовчого засідання, яке часто відбувається пізно для виправлення порушення); декларативність розгляду (суди часто обмежуються лише «долученням заперечень до матеріалів справи» без надання їм правової оцінки, що фактично нівелює право на судовий захист).

Визначаючи баланс між принципом *res judicata* та справедливістю щодо судового контролю законності прийнятих рішень слідчим суддею, які не підлягають оскарженню, автор зазначає, що він полягає в тому, що хоча принцип *res judicata* є фундаментом правової визначеності, він не повинен бути абсолютним у кримінальному процесі: він має поступатися необхідності виправлення «грубих недоліків правосуддя», і якщо ухвала слідчого судді була прийнята з істотним порушенням прав і свобод людини, доступ до ефективного захисту має бути пріоритетним над формальною незмінністю рішення.

Зроблено висновок, що розвиток інституту судового контролю в Україні щодо законності прийнятих рішень слідчим суддею, які не підлягають оскарженню, має мати вектор від формального надання права оскарження до створення дієвого механізму його реалізації. Це вимагає внесення змін до КПК України, які б визначали чітку процедуру розгляду заперечень (навіть без вказівки на строки), поданих згідно з ч. 3 ст. 309 КПК України.

Встановлено, що для більшості європейських правопорядків характерними є такі тенденції: по-перше, відсутність абсолютної заборони на перевірку законності процесуальних рішень; по-друге, існування альтернативних форм процесуального реагування навіть у випадках обмеження апеляційного оскарження; по-третє, активна роль суду у забезпечення балансу між ефективністю кримінального провадження та гарантіями прав людини. Відповідно, українська модель, передбачена ч. 3 ст. 309 КПК України, потребує подальшого удосконалення саме у напрямку розширення процесуальних гарантій для сторін. Доцільно запровадити в Україні додаткові компенсаторні механізми перевірки законності рішення слідчого судді, яке не передбачене у КПК України зокрема запровадження спеціальних процедур перегляду такого рішення, якщо воно обмежує конституційні права особи. Запозичення відповідних елементів британської, польської, італійської та німецької моделей

сприятиме підвищенню ефективності судового контролю в Україні та приведенню національного кримінального процесуального законодавства у відповідність до європейських стандартів доступу до правосуддя та ефективного засобу юридичного захисту.

По закінченні доповіді присутніми було поставлено до аспірантки Вітушинської такі питання:

Крушинський С. А., кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права та процесу:

Питання: У роботі Ви зазначаєте про перспективи запровадження «Заяви захисту» (Defence Statement), що передбачає зобов'язати сторону захисту в межах підготовчого провадження офіційно надавати перелік спірних фактів та правових питань (щодо допустимості доказів чи маніпуляцією правом), що дозволить суду ефективніше здійснювати контроль ще до початку судового розгляду). Такий підхід є сумнівним і суперечить загальній ідеї позбавлення впливу на суд фактичних даних до початку судового розгляду, яка наразі втілена в КПК України. Обґрунтуйте детальніше своє твердження.

Відповідь: Дякую за питання. Перед початком судового розгляду суд має лише обвинувальний акт з додатками, що фактично обмежує суд у володінні будь-якою іншою інформацією по суті справи, а це, фактично, формує у суду обвинувальний ухил, адже наявна лише інформація від сторони обвинувачення. У випадку, коли суд, під час підготовчого провадження отримає перелік спірних фактів та правових питань від сторони захисту, він, фактично, буде мати сумнів у позиції сторони обвинувачення, а також розуміти обсяг дослідження під час судового розгляду, що може допомогти у вирішенні також організаційних аспектів при призначенні справи до судового розгляду та проведення судового розгляду.

Питання: Ви у роботі зазначаєте про різні поняття: «гібридний формалізм», «позарегламентні рішення», «незмагальна форма судового контролю». Що ви маєте на увазі під «незмагальною формою судового контролю»?

Відповідь: Дякую за питання. У дисертаційній роботі нами зазначається, що незмагальна форма судового контролю передбачає відсутність участі сторони захисту або інших учасників кримінального провадження під час розгляду клопотання сторони обвинувачення, а відповідно, відсутність змагальності сторін та свободи в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, а також гласності і відкритості судового провадження з фіксуванням технічними засобами судового засідання та з окремими особливостями права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності. Наприклад: розгляд клопотань про дозвіл на проведення обшуку, негласних слідчих (розшукових) дій тощо.

Волкотруб С. Г., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу:

Питання: У мене запитання щодо доказування у підготовчому провадженні при розгляді заперечень. Ви визначили, що воно має виключно процесуальний характер і спрямоване не на встановлення винуватості особи, а на з'ясування фактичних обставин, що мають суто процесуальне значення (законність рішення слідчого судді). Тягар доказування покладений на сторону, яка подає заперечення. Необхідно надати належні, допустимі та достовірні докази незаконності ухвали, а не просто посилання на обставини кримінального провадження. На мою думку, трудність у тому, що докази, як правило, знаходяться у володінні прокурора. Чи можете Ви пояснити детальніше ваше твердження?

Відповідь: Дякую за питання. Ми вважаємо, що використання доказової бази у судових рішеннях під час підготовчого провадження безпосередньо визначаються правовою природою тих обставин, які необхідно встановити. Вважаємо, що дослідження передбачених законодавством ухвали, на яку подаються заперечення, на цій стадії вказує на те, що суд може спиратися на докази, що мають суто процесуальне значення і не доводять вину особи оскільки у зауваження обґрунтовуються не фактичними обставинами кримінального провадження, не кваліфікацією діяння, не доведеністю винуватості обвинуваченого, і їх усунення не передбачає зміну обвинувачення.

Окрім того, що докази, як правило, знаходяться у прокурора, перед стадією підготовчого провадження відбулось відкриття матеріалів досудового розслідування стороні захисту, а тому, у захисту є інформація про відповідні докази (копії матеріалів кримінального провадження) і посилання на них є можливим. У подальшому суд може зобов'язати прокурора надати такі докази для дослідження.

Також, у наведеній нами судовій практиці, неодноразово заперечення заявлялись саме прокурорами.

Тому ми визначаємо, що доказування під час підготовчого провадження при розгляді заперечень на ухвалу слідчого судді є необхідним та обов'язковим елементом, хоча воно має свою специфіку порівняно з розглядом справи по суті.

Когут І.А., доктор філософії з права, старший викладач кафедри кримінального права та процесу:

Питання: Чи досліджувався предмет вашої роботи в контексті «зловживання правом»?

Відповідь: Дякую за питання. Так, у підрозділі 2.3 нашої роботи ми проаналізували 2 законопроекти, які наділяють слідчого суддю або суд повноваженнями самостійно, виходячи з конкретних обставин справи, ідентифікувати дії, що суперечать засадам кримінального провадження, як зловживання. У законопроектах серед переліку визначено також і подання скарг на судові рішення, яке не підлягає оскарженню. Погоджуючись із думкою науковців (Ірина Василівна Гловюк, Олександр Михайлович Дроздов та інші),

праці яких ми проаналізували, адже вони в них критикували законопроекти, ми вважаємо, що, цілком логічно, юридична наукова спільнота, із врахуванням правозастосовної практики, яка є обґрунтованою та відповідає міжнародним стандартам прав людини, обурилась із викладеним у законопроекті формулюванням про те, що подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, є нечинним або дія якого закінчилася, подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин чи доказів є зловживанням правом.

Зазначаємо, що така запропонована норма суперечить не лише іншим положенням КПК України, практиці судів, але й може істотно вплинути на саму форму кримінального процесу, а на найвищому рівні узагальнення – на правовий режим держави. Також, можна говорити, що указана норма буде суперечити сутності «доступу до суду» як складової верховенства права

Кравчук О. В., д.н.д.у., к.ю.н., професор, професор кафедри кримінального права та процесу:

Питання: У своєму виступі Ви вказали, що розробили класифікацію ухвал слідчого судді, що не підлягають апеляційному оскарженню: за предметом відання; за часом ухвалення; за характером втручання у права особи. Чи не могли би вказати не лише критерій класифікації, а розкрити їх повністю?

Відповідь: Дякую за питання. Класифікація наступна.

За предметом відання:

- щодо загальних обов'язків судді щодо захисту прав людини;
- щодо процесуальних строків;
- щодо реалізації права на захист;
- щодо заходів забезпечення кримінального провадження;
- щодо надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування;
- щодо зобов'язання вчинити певну дію, бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора;
- щодо надання дозволів на проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій в т.ч. після проведення таких дій або одразу з початку такого проведення;
- щодо скасування постанови про закриття кримінального провадження;
- щодо відводів під час досудового розслідування;
- щодо відмови у задоволенні клопотання про призначення психіатричної експертизи тощо.

За часом ухвалення:

- ухвали, які постановлені до встановлення КСУ неконституційності, конституційності закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи;

- ухвали, які постановлені до встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом;

- ухвали, оскарження яких неможливе оскільки обвинувальний акт або клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру направлені до суду;

- ухвали, строк на оскарження яких завершився та відсутні підстави для його поновлення

За характером втручання у права особи:

- ухвали, що впливають на особисті немайнові права особи;

- ухвали, що впливають на майнові права;

- ухвали, що впливають на здійснення досудового розслідування.

Бережний С. Д., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу:

Питання: На Вашу думку, судовий контроль – це прерогатива слідчого судді чи суд першої інстанції також продовжує судовий контроль?

Відповідь: Дякую за питання. Ми вважаємо, що судовий контроль не обмежений стадією досудового розслідування. У висновках своєї роботи ми зазначаємо, що підготовче провадження є самостійною стадією кримінального провадження та завершальним етапом, де функція судового контролю переходить від слідчого судді до суду.

Присяжна А. В., кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри кримінального права та процесу:

Питання: У роботі Ви детально проаналізували рішення у справі «Денисюк та інші проти України». Яка цінність цього рішення для Вашої роботи? Чому Ви приділили йому стільки уваги?

Відповідь: Дякую за запитання. Остаточне рішення у справі «Денисюк та інші проти України» від 13.05.2025 є останнім щодо України у якому ЄСПЛ звернув увагу на подання заперечень під час підготовчого провадження. У ньому ЄСПЛ визначив ключові моменти, які підтверджують і актуальність обраної нами теми дослідження, так і обґрунтування ЄСПЛ є «поштовхом» для вирішення проблем судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, які підняті у тексті нашого дисертаційного дослідження.

Основні проблеми, які підняв ЄСПЛ полягають в тому, що:

1. Процедура заперечень не може бути розпочата особою за власним бажанням у будь-який момент, оскільки учасники справи змушені чекати призначення підготовчого судового засідання.

2. Не всі кримінальні провадження доходять до стадії підготовчого провадження, оскільки провадження можуть не передати до суду з обвинувальним актом (наприклад, у разі його закриття), що позбавляє особу можливості подати заперечення взагалі.

3. Підготовче засідання часто відбувається запізно для того, щоб ефективно виправити вже вчинене порушення прав людини.

4. Під час підготовчого провадження суддя не має чітко визначених законом повноважень скасовувати ухвали слідчого судді або приймати рішення, які б привели до реального відновлення порушених прав.

5. Через відсутність у КПК України детальної процедури розгляду таких заперечень, суди часто або відмовляють у їх розгляді, або просто долучають їх до матеріалів справи без надання належної оцінки.

Після цього слово було надано рецензентам дисертаційного дослідження.

Завідувач кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук, професор Крушинський С. А. відзначив високий науковий рівень дисертаційного дослідження.

Дисертаційне дослідження Вітушинської О. О. присвячене актуальній та науково значущій проблемі здійснення судового контролю за законністю процесуальних рішень слідчого судді. Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю забезпечення ефективного судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства не підлягають апеляційному оскарженню. В сучасних умовах розвитку кримінального процесу України особливого значення набуває проблема гарантування прав і свобод учасників кримінального провадження, зокрема в ситуаціях, коли процесуальні рішення фактично виходять з-під прямого механізму судового перегляду.

Незважаючи на закріплення у кримінальному процесуальному законодавстві низки гарантій судового захисту, на практиці спостерігається певний дисбаланс між формальним правом особи на звернення до суду та реальними можливостями отримати ефективний захист. Зокрема, механізм подання заперечень на ухвали слідчого судді, які не підлягають оскарженню, значною мірою декларативний характер і не забезпечує належного рівня процесуального реагування на можливі порушення прав особи. Це створює ризики обмеження доступу до правосуддя та підриває довіру до інституту судового контролю.

Актуальність дослідження посилюється також тим, що в умовах євроінтеграційних процесів Україна зобов'язана забезпечити відповідність національного кримінального процесуального законодавства європейським стандартам справедливого судочинства, зокрема у частині ефективного засобу юридичного захисту та доступу до суду. Наявність прогалин у чинному кримінальному процесуальному законодавстві на практиці намагається подолати судова практика Верховного Суду, однак така ситуація свідчить про недостатню визначеність правового регулювання та потребу у його вдосконаленні на законодавчому рівні.

Дисертантка чітко окреслила наукову проблему, яка підлягає дослідженню і вирішенню, правильно визначила об'єкт та предмет дослідження. Структура дисертаційного дослідження характеризується чіткою і послідовною побудовою, є збалансованою та забезпечує поступовість наукового дослідження. Структурні елементи дисертації перебувають у логічному зв'язку між собою в рамках єдиного напрямку розвитку наукової думки. Запропонована структура дисертації дала можливість авторці розкрити поняття та зміст судового контролю як засобу забезпечення законності прийнятих слідчим суддею рішень, дослідити форми такого судового контролю, визначити шляхи розвитку зазначеного інституту урахуванням досвіду зарубіжних держав і практики ЄСПЛ.

Метою дослідження авторка визначила теоретичне узагальнення проблем судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, а також вирішення прикладних питань, що виникають у зв'язку із таким контролем. Для досягнення поставленої мети визначено вісім завдань, які в цілому кореспондують з планом роботи та положеннями, викладеними у висновках.

З урахуванням поставленої мети, визначеного об'єкта та предмета дослідження дисертанткою правильно використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання у їх поєднанні. Такий підхід забезпечив повноту розроблення теми дослідження і достовірність отриманих результатів.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, обумовлена й тим, що здобувачка використала достатню кількість актів законодавства, правозастосовної практики та наукової літератури з аналізованих питань (181 одиниця).

Таким чином, достовірність та обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, отриманих Вітушинською О.О. у дисертаційному дослідженні, забезпечена завдяки використанню належної джерельної бази, опрацюванню значної кількості нормативних актів, правозастосовної практики, правильному поєднанню методів наукового пошуку.

Є підстави стверджувати, що рецензована дисертація є першим в Україні спеціальним комплексним дослідженням проблем судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, та в якому сформульовано низка понять, положень, висновків і пропозицій, одержаних авторкою особисто.

У межах здійсненого дослідження отримано результати, що мають наукову новизну. Зокрема, дисертантка запропонувала власне розуміння поняття судового контролю як засобу забезпечення законності прийнятих слідчим суддею рішень та окреслила його особливості, що відрізняють його від судового контролю на досудовому розслідуванні.

Також авторка вперше запропонувала дефініцію поняття форми судового контролю за рішеннями слідчого судді, які не підлягають оскарженню, під якою розуміється диференційована процедура перевірки законності ухвал слідчого судді, що здійснюється або судом першої інстанції під час підготовчого

провадження, або судом апеляційної інстанції у випадках, коли рішення виходить за межі правового регулювання у КПК України. Визначено форми контролю за законністю рішень слідчого судді, які за загальним правилом не підлягають апеляційному оскарженню: контроль у порядку підготовчого провадження (ч. 3 ст. 309 КПК України); апеляційний контроль «позарегламентних» рішень.

Дисертантка запропонувала нові класифікації ухвал слідчого судді, що не підлягають апеляційному оскарженню (за предметом відання; за часом ухвалення; за характером втручання у права особи) та ухвал слідчого судді, постановлення яких не передбачено КПК України (за процесуальним порядком прийняття рішення; за критерієм визначення можливості оскарження).

В роботі обґрунтовано, що гібридний формалізм у судовому контролі – правове явище, що полягає у змішуванні чітко визначених законом практик із неформальними підходами (зокрема, розробленими судовою практикою), коли закон вказує на можливість контролю, але не визначає чітких форм його реалізації.

Звичайно, робота містить і низку інших положень, що мають ознаки наукової новизни. Крім того, в дисертації запропоновано низку положень, які можуть бути використані для удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства.

Основні результати дисертації Вітушинської О.О. достатньо повно відображені у 4 наукових статтях, опублікованих у вітчизняних виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, одна з яких – у співавторстві з науковим керівником, а також у 9 тезах доповідей на конференціях.

У дисертації звернення здобувачки до ідей, думок інших науковців містять посилання на відповідні джерела. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертації рецензентом не виявлено.

Загальна позитивна оцінка дисертації не виключає можливості висловлення окремих зауважень, виявлення окремих спірних та таких, що **потребують додаткової аргументації**, положень і висновків, внесення певних побажань рекомендаційного характеру.

По-перше, авторка пропонує дефініцію поняття «судовий контроль як засіб забезпечення законності прийнятих слідчим суддею рішень». Конструювання такого визначення видається не зовсім вдалим, оскільки «судовий контроль» розглядається як «спосіб судового захисту ... за результатами незмагальної форми судового контролю ...». Фактично поняття, яке потребує пояснення, повторно використовується у структурі самого визначення, що суперечить одному з базових правил побудови дефініцій. У логіці подібний недолік розглядається як «порочне коло» у визначенні (*circulus in definiendo*).

По-друге, з урахуванням зарубіжного досвіду одним із шляхів оптимізації та розвитку інституту судового контролю в Україні, дисертантка вважає запровадження «Заяви захисту» (*Defence Statement*), що передбачає зобов'язати сторону захисту в межах підготовчого провадження офіційно надавати перелік

спірних фактів та правових питань (щодо допустимості доказів чи маніпуляцією правом), що дозволить суду ефективніше здійснювати контроль ще до початку судового розгляду). Такий підхід є сумнівним і суперечить загальній ідеї позбавлення впливу на суд фактичних даних до початку судового розгляду, яка наразі втілена в КПК України.

Висновки:

1. Дисертація Вітушинської Олександри Олександрівни на тему «Судовий контроль за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню» є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку доктрини і практики кримінального судочинства.

2. Зміст дисертації Вітушинської О.О. відповідає заявленій спеціальності 081 Право.

3. Дисертація Вітушинської О.О. виконана і оформлена у відповідності до вимог, передбачених постановою «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44 та наказом МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40, і може бути допущена до захисту в одноразовій спеціалізованій вченій раді.

Волкотруб С. Г., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу відзначив високий та глибокий науковий рівень дисертаційного дослідження, який відповідає рівню, змісту, науковим результатам та вимогам, що висунуті для дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Рецензент зазначив, що важливість дослідження судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, обумовлена низкою проблем теоретичного, законодавчого та правозастосовного характеру. Зокрема, у сучасній доктрині кримінального процесу приділяється чимало уваги вирішенню проблемних питань судового контролю у кримінальних провадженнях, однак залишаються спірними чимало його аспектів, а такі його аспекти, як перевірка законності й обґрунтованості рішень слідчого судді викликають гострі дискусії та далекі від одностайності підходи. Чинне кримінальне процесуальне законодавство недостатньо повно та послідовно унормовує питання перевірки рішень слідчого судді, що викликає непоодинокі спори під час розгляду кримінальних проваджень, подальші оскарження судових рішень тощо.

Дисертанткою проведено всебічне, комплексне та ґрунтовне наукове дослідження судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню. Проведено узагальнення представлених у науці підходів до розкриття сутності судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, а також і суміжних правових інститутів. Структура роботи є збалансованою, відображає основну спрямованість

теоретичного аналізу й забезпечує поступовість наукового дослідження. Структурні елементи дисертації перебувають у логічному зв'язку між собою в рамках єдиного напрямку розвитку наукової думки. Авторка належним чином вивчила значний обсяг літературних джерел, нормативну базу як національну, так і окремі нормативні акти зарубіжних країн. У роботі дістали відображення основні погляди та підходи науковців, які проводили дослідження відповідної проблематики, авторка вдало виокремила найбільш дискусійні моменти, які є в доктрині кримінального процесу та намагалася сформулювати власне бачення вирішення наявних суперечностей, прогалин тощо. Варто підкреслити продемонстрований дисертанткою високий рівень розуміння сутності досліджуваних явищ та процесів. Висновки, рекомендації та пропозиції, сформувані в дисертаційній роботі, є в необхідній мірі обґрунтованими, виваженими та достовірними.

Завдяки вдалому застосуванню методів наукового дослідження, дисертантка змогла досягти поставленої у дослідженні мети та виконати визначені завдання. Історичний метод надав можливість проаналізувати становлення та розвиток взаємодії досліджуваних суб'єктів. Завдяки вмільому використанню засобів і прийомів логіки здійснене узагальнення висловлених в юридичній науці й практиці підходів до визначення правової природи процесуальної взаємодії. Порівняльно-правовий метод застосовувався у процесі порівняння норм національного кримінального процесуального закону з кримінальним процесуальним законодавством зарубіжних держав, міжнародними нормативно-правовими актами. Емпіричною базою дослідження виступили законодавчі та інші нормативно-правові акти України та зарубіжних країн, рішення Європейського суду з прав людини, рішень судів загальної юрисдикції.

Одержані дисертанткою результати дослідження характеризуються високим рівнем наукової новизни. Так, дисертанткою визначено, що судовий контроль - це засіб забезпечення законності прийнятих слідчим суддею рішень є способом судового захисту у кримінальному провадженні, що врегульований нормами кримінального процесуального права за результатами незмагальної форми судового контролю та здійснювана під час підготовчого та апеляційного проваджень діяльність суду з метою забезпечення дотримання прав і свобод учасників кримінального провадження. Встановлено особливості контролю прийнятих слідчим суддею рішень, які не підлягають оскарженню, на відмінну від судового контролю на досудовому розслідуванні, і які становлять його зміст із врахуванням таких ознак як: суб'єктна, предметна, змістовна, правова, результативна. Дисертанткою зроблено висновок, що в українській правовій доктрині та практиці існує розрив між формальним правом на звернення до суду та реальним захистом прав. «Доступ до суду» у контексті ч. 3 ст. 309 КПК України наразі є лише декларативною можливістю подати заперечення, що розглядається як структурний елемент права на справедливий суд. «Доступ до правосуддя» є значно ширшою категорією, яка, згідно з міжнародними стандартами, має включати право на справедливе кримінальне провадження,

своєчасне вирішення спору та реалізацію принципів ефективності й результативності судового рішення, а чинна редакція ч. 3 ст. 309 КПК України лише декларує «доступ до суду», надаючи право подати заперечення, проте не забезпечує «доступу до правосуддя», оскільки в законі відсутня процедура, яка б зобов'язувала суд прийняти по суті ефективне рішення щодо цих заперечень. На думку автора, основні причини системної неефективності існуючого механізму подання заперечень під час підготовчого провадження: процесуальна несвоєчасність (учасники вимушені очікувати підготовчого засідання, яке часто відбувається пізно для виправлення порушення); декларативність розгляду (суди часто обмежуються лише «долученням заперечень до матеріалів справи» без надання їм правової оцінки, що фактично нівелює право на судовий захист). Доводиться, що підготовче провадження є завершальним етапом, де функція судового контролю переходить від слідчого судді до суду, а також наукові ідеї, що доказування у підготовчому провадженні при розгляді заперечень має виключно процесуальний характер і спрямоване не на встановлення винуватості особи, а на з'ясування фактичних обставин, що мають суто процесуальне значення (законність рішення слідчого судді). У роботі роблено висновок, що судовий контроль, у разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена КПК України – це правовий засіб забезпечення прав і законних інтересів учасників кримінального провадження, який полягає в можливості перевірки судом апеляційної інстанції ухвали слідчого судді, яка була прийнята поза межами або з порушенням норм КПК України (з перевищенням повноважень) і здійснюється із застосуванням аналогії права і метою якого є виправлення судової помилки, запобігання свавіллю та обмеженню прав і свобод особи через прогалини правового регулювання тощо.

Наукова і практична цінність одержаних результатів полягає в можливості використання висновків та пропозицій, сформованих у дисертації, у нормотворчій діяльності, а також сформульовані положення, які можуть сприяти виробленню єдиної практики застосування кримінальних процесуальних норм. Результати дослідження можуть використовуватися в навчальному процесі при вивченні кримінального процесуального права.

Основні результати дисертаційного дослідження відображені в опублікованих автором роботах - 4 наукових статтях у наукових виданнях (з яких одна у співавторстві), включених до переліку наукових фахових видань України. а також у 9 тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Таким чином результати дослідження пройшли належну апробацію згідно з нормативними вимогами.

Не применшуючи теоретичну і практичну цінність одержаних дисертантом результатів дослідження, а також глибину і комплексність проведеного аналізу, слід відмітити існування у роботі **дискусійних моментів**.

Потребують додаткової аргументації підходи автора щодо доказування у підготовчому провадженні при розгляді заперечень, яке має виключно процесуальний характер і спрямоване не на встановлення винуватості особи, а на з'ясування фактичних обставин, що мають суто процесуальне значення

(законність рішення слідчого судді). Тягар доказування покладений на сторону, яка подає заперечення. Необхідно надати належні, допустимі та достовірні докази незаконності ухвали, а не просто посилання на обставини кримінального провадження. Трудність у тому, що докази, як правило, знаходяться у володінні прокурора.

У роботі цілком обґрунтовано стверджується, що чинна редакція ч. 3 ст. 309 КПК України лише декларує «доступ до суду», надаючи право подати заперечення, проте не забезпечує «доступу до правосуддя», оскільки в законі відсутня процедура, яка б зобов'язувала суд прийняти по суті ефективне рішення щодо цих заперечень. Варто аргументувати, яких саме доповнень потребує чинний порядок провадження.

Водночас наведені зауваження і побажання не применшують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження. Дисертантка на належному рівні виконала поставлене наукового завдання та оволоділа методологією наукової діяльності. Рецензована дисертація є самостійним завершеним комплексним і актуальним дослідженням.

У зв'язку з наведеним вище наукова праця Вітушинської Олександри Олександрівни за змістом відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, і може бути допущена до захисту в одноразовій спеціалізованій вченій раді

Головуюча на засіданні - доцентка кафедри кримінального права та процесу, к.ю.н., доцентка Присяжна А. В. зазначила у підсумку, що дисертація Вітушинської О. О. відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій, в тому числі вимогам, передбаченим пунктами 6, 7, 8, 9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, та може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право у разовій спеціалізованій вченій раді.

За результатами обговорення дисертаційної роботи Вітушинської Олександри Олександрівни на тему «Судовий контроль за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню» присутні вирішили запропонувати

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження **Вітушинської Олександри Олександрівни на тему «Судовий контроль за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право

Обґрунтування вибору теми дослідження. Приймаючи КПК України 13 квітня 2012 року, законодавець визначив завдання кримінального провадження, змістом яких є поєднання приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні, а вони є нормативною основою того, що під час кримінальних проваджень дозволено найбільш істотне, у порівнянні з іншими видами проваджень, обмеження конституційних прав та свобод як фізичних, так і юридичних осіб. Тому, ґрунтуючись на концепціях, які визначені в теорії природного права, міжнародних та регіональних стандартах, історії становлення вітчизняного кримінального процесуального законодавства, нормотворець передбачив ряд гарантій для захисту від свавільних та протизаконних дій спеціально уповноважених осіб на застосування кримінального процесуального законодавства. Однією з таких гарантій є судовий контроль.

Однак, практика реалізації гарантій кримінального процесу відкриває чимало дискусійних, таких, що мають велике значення, проблем, які не знайшли свого вирішення *de lege lata* або не достатньо врегульовані позиціями ВС. Серед них відсутність єдиного розуміння судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню.

Нормативно такі основи покладено в положення КПК України, в якому визначено, що «інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді» (ч. 3 ст. 309 КПК України), а також у практиці ВС щодо оскарження ухвал слідчого судді, які не передбачені КПК України. Наразі відсутня єдність у розумінні суті як судової діяльності, так і діяльності сторін кримінального провадження, їх повноважень, форм реалізації такого контролю тощо.

Науковий інтерес до цієї проблеми також обумовлений відсутністю єдиного доктринального підходу до визначення правової природи заперечень на ухвали слідчого судді, які не підлягають оскарженню. У науці кримінального процесу дискусійними залишаються питання щодо того, чи є такі заперечення самостійним засобом судового контролю, формою реалізації права на захист чи додатковою гарантією перевірки законності процесуальних рішень.

Крім того, дослідження зазначеної проблематики є важливим з огляду на необхідність забезпечення балансу між принципом процесуальної економії та гарантіями права на доступ до правосуддя. Наявність судового рішення, яке фактично впливає на реалізацію прав учасників кримінального провадження, але водночас позбавлене механізму повноцінного перегляду, ставить питання про достатність існуючих процесуальних гарантій та відповідність національного законодавства міжнародним стандартам справедливого судочинства.

Все це потребує комплексного дослідження проблем теоретичного, правореалізаційного та нормотворчого характеру, адже існуючий стан не може слугувати повноцінною гарантією прав та свобод осіб у кримінальному провадженні та бути, в цілому, ефективним.

Значна частина наукових досліджень, що присвячені судовому контролю за законністю рішень слідчого судді, розроблена Ю. П. Аленіним, О. В. Бабаєвою, О. Р. Балацькою, І. В. Басистою, С. Г. Волкотрубом, В. К. Волошиною, Н. В. Глинською, І. В. Гловюк, К. А. Голдзіцьким, І. В. Завальнюком, О. В. Калиновським, О. В. Капліною, Л. М. Кирій, Д. І. Клепкою, В. Г. Клочковим, С. А. Крушинським, О. П. Кучинською, В. В. Легких, Л. М. Лобойком, М. А. Макаровим, В. Т. Маляренком, В. В. Налуцишиним, В. Т. Нором, В. Л. Ортинським, Є. В. Повзиком, М. А. Погорецьким, В. О. Попелюшком, Н. П. Сизою, В. В. Смірноюю, В. М. Трофименком, А. Р. Туманянц, Ю. В. Циганюк, М. Г. Шавкуном, О. Г. Шило, О. Г. Яновською та багатьма іншими. Втім, деталізація дослідження судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, не знайшла свого комплексного відображення у наукових працях, а тому потребує додаткового висвітлення та всебічного дослідження. Тож необхідність у науковому забезпеченні обраної теми не викликає сумнівів та є очевидною, а все зазначене вище підтверджує актуальність та своєчасність проведення дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дисертаційного дослідження узгоджується із Національною стратегією у сфері прав людини, затвердженою Указом Президента України від 24 березня 2021 р., № 119/2021; «Стратегією розвитку Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2026-2030 роки», затвердженою рішенням вченої ради Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова від 29 грудня 2025 р., протокол №5.

Тема дисертації засновується на плані науково-дослідної роботи Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова та науковій темі кафедри кримінального права та процесу («Забезпечення прав людини у сфері боротьби зі злочинністю» (номер державної реєстрації 0117U000106)). Тема дисертації затверджена вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова 28 жовтня 2022 р., протокол №6, рішення № 3, змінена вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова 25 червня 2025 р., протокол № 17, рішення № 3.

Метою дослідження є теоретичне узагальнення проблем судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, а також вирішення прикладних питань, що виникають у зв'язку із таким контролем.

Для досягнення цієї мети планується виконати такі **завдання**:

- визначити поняття та зміст судового контролю як засобу забезпечення законності прийнятих слідчими суддями рішень;

- визначити поняття та охарактеризувати завдання й структуру правовідносин судового контролю за законністю прийнятих рішень слідчими суддями, які не підлягають оскарженню;
- визначити поняття та охарактеризувати види форм судового контролю за законністю прийнятих рішень слідчими суддями, які не підлягають оскарженню;
- встановити сутність процесуальної форми судового контролю у порядку передбаченому ч. 3 ст. 309 КПК України;
- встановити сутність форми судового контролю у разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена КПК України;
- визначити напрями до удосконалення судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню в Україні з урахуванням практики Європейського суду з прав людини;
- за допомогою порівняльно-правового аналізу встановити ефективні шляхи оптимізації та розвитку інституту судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, із застосуванням зарубіжного досвіду;
- сформулювати науково-обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства у контексті предмета дослідження.

Об'єктом дослідження є сукупність суспільних відносин, які виникають в процесі судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню.

Предметом дослідження є судовий контроль за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, розв'язання обумовлених нею завдань, забезпечення достовірності отриманих результатів, правильності сформульованих висновків використано систему методів наукового пізнання: загальнонаукових та спеціальних методів, які використовуються під час юридичних наукових досліджень.

Основа становить загальний *діалектичний* метод наукового пізнання реально існуючих явищ і процесів у межах дослідження судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню. За його допомогою судовий контроль за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, досліджено як реально існуюче цілісне правове явище, що буденно існує, структурно поділене на складові частини та має взаємозв'язки між реальним життям, нормами права і практикою ВС, а також за його допомогою встановлено закономірності судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню.

Спеціальними методами наукового дослідження, використаними в дисертації, є: *системно-структурний метод*, який використовувався під час аналізу всього предмета дисертаційного дослідження; *порівняльно-правовий* – при порівнянні законодавства закордонних країн (підрозділ 3.2); норм вітчизняного законодавства (розділ 1 та розділ 2), а також вітчизняного і закордонного кримінального процесуального законодавства (розділ 3); *історико-правовий* – при аналізі законодавчого розвитку та розвитку судової

практики (розділи 1-2); *статистичний* – при роботі із судовою практикою для обґрунтування теоретичних положень роботи (розділ 1-2); *формально-логічний (догматичний)* – при аналізі викладу норм права (розділи 1-3); *соціологічний* – при узагальненні результатів дослідження результатів анкетування та практики застосування кримінального процесуального законодавства та (розділи 1-3). Усі методи використовувалися в роботі у взаємозв'язку та взаємозалежності, що змогло забезпечити об'єктивність, всебічність та повноту дисертаційного дослідження.

Науково-теоретичну основу дисертації склали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених у сфері кримінального процесу, а також з інших галузей права, які дотичні до аналізу предмета дослідження (цивільного процесу, господарського процесу, адміністративного судочинства).

Нормативно-правовою основою дисертації є положення Конституції України, Європейської конвенції з прав людини, КПК України, рішення Конституційного Суду України і законодавство окремих зарубіжних держав.

Емпіричну базу дослідження становить практика Європейського суду з прав людини, рішення Конституційного Суду України, рішення суддів України, які розміщені у Єдиному державному реєстрі судових рішень та дотичні до об'єкта та предмета дослідження, дайджести судової практики, результати анкетування, а також власний досвід автора на посаді судді.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота буде першим в Україні монографічним комплексним дослідженням проблем судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, та у якому сформульовано низка понять, положень, висновків і пропозицій, одержаних автором особисто, серед яких найсуттєвішими є такі:

вперше:

- визначено поняття судового контролю як засобу забезпечення законності прийнятих слідчим суддею рішень, що є способом судового захисту у кримінальному провадженні, що врегульований нормами кримінального процесуального права за результатами незмагальної форми судового контролю та здійснювана під час підготовчого та апеляційного провадження діяльність суду з метою забезпечення дотримання прав і свобод учасників кримінального провадження;

- встановлено особливості контролю за законністю прийнятих слідчим суддею рішень, які не підлягають оскарженню, на відміну від судового контролю на досудовому розслідуванні, і які становлять його зміст із врахуванням таких ознак як: суб'єктна, предметна, змістовна, правова, результативна;

- визначено поняття форми судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, як диференційованої процедури перевірки законності ухвал слідчого судді, що здійснюється або судом першої інстанції під час підготовчого провадження, або судом апеляційної інстанції у випадках, коли рішення виходить за межі правового регулювання у КПК України;

- розроблено класифікацію ухвал слідчого судді, що не підлягають апеляційному оскарженню: за предметом відання; за часом ухвалення; за характером втручання у права особи;

- розроблено класифікацію ухвал слідчого судді, постановлення яких не передбачено КПК України: за процесуальним порядком прийняття рішення; за критерієм визначення можливості оскарження;

- визначено поняття судового контролю, у разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена КПК України – це правовий засіб забезпечення прав і законних інтересів учасників кримінального провадження, який полягає в можливості перевірки судом апеляційної інстанції ухвали слідчого судді, яка була прийнята поза межами або з порушенням норм КПК України (з перевищенням повноважень) і здійснюється із застосуванням аналогії права і метою якого є виправлення судової помилки, запобігання свавілля та обмеженню прав і свобод особи через прогалини правового регулювання;

удосконалено:

- поняття правовідносин судового контролю за законністю прийнятих рішень слідчим суддею, які не підлягають оскарженню, і визначено, що вони є врегульованими нормами кримінального процесуального права суспільними відносинами, у яких реалізуються права осіб на подачу заперечень на ухвали слідчого судді, які не підлягають оскарженню, а також на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді, яка не підлягає оскарженню;

- структуру правовідносин судового контролю за законністю прийнятих рішень слідчим суддею, які не підлягають оскарженню, та їх особливості;

- поняття кримінальної процесуальної форми як встановленого законом сталого правового режиму (порядку) здійснення як усієї кримінально-процесуальної діяльності в цілому, так і окремих процесуальних дій, що охоплює вимоги до них, послідовність таких дій та фіксацію їх результатів у відповідних процесуальних документах;

- форми контролю за законністю рішень слідчого судді, які правилом не підлягають апеляційному оскарженню: контроль у порядку підготовчого провадження (ч. 3 ст. 309 КПК України); апеляційний контроль «позарегламентних» рішень;

- положення про те, що заперечення за ч. 3 ст. 309 КПК України є кінцевою формою контролю перед початком розгляду справи по суті, дозволяючи оцінити ефективність досудового розслідування та його відповідність кримінально-процесуальному законодавству, а подання заперечень допомагає суду краще спрогнозувати перебіг судових засідань та ефективно спланувати час для судового розгляду справи;

- вчення про баланс між принципом *res judicata* та справедливістю щодо судового контролю за законністю прийнятих рішень слідчим суддею, які не підлягають оскарженню;

дістало подальший розвиток:

- вчення про завдання правовідносин судового контролю за законністю прийнятих рішень слідчим суддею, які не підлягають оскарженню;
- ідеї про гібридний формалізм у кримінальному провадженні, зокрема визначено, що гібридний формалізм у судовому контролі – правове явище, що полягає у змішуванні чітко визначених законом практик із неформальними підходами (зокрема, розробленими судовою практикою), коли закон вказує на можливість контролю, але не визначає чітких форм його реалізації;
- обґрунтування, що підготовче провадження є завершальним етапом, де функція судового контролю переходить від слідчого судді до суду, а також наукові ідеї, що доказування у підготовчому провадженні при розгляді заперечень має виключно процесуальний характер і спрямоване не на встановлення винуватості особи, а на з'ясування фактичних обставин, що мають суто процесуальне значення (законність рішення слідчого судді);
- дослідження вчення про «доступ до суду» та «доступ до правосуддя» в аспекті судового контролю за законністю прийнятих слідчим суддею рішень, які не підлягають оскарженню;
- визначення основних причин системної неефективності існуючого механізму подання заперечень під час підготовчого провадження за зразком справи «Денисюк та інші проти України»;
- ідеї про необхідність визначити чітку процедуру розгляду заперечень (навіть без вказівки на строки), поданих згідно з ч. 3 ст. 309 КПК України з метою зміни вектору від формального надання права оскарження до створення дієвого механізму його реалізації;
- обґрунтування необхідності змін окремих норм КПК України: ч. 3 ст. 309, ч. 4 ст. 534 КПК України.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони зможуть бути використані у:

- науково-дослідницькій сфері – для подальших наукових досліджень проблем правового регулювання судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, як в Україні, так і закордоном (під час написання дисертаційних досліджень, монографій, підручників, посібників, науково-практичних коментарів, наукових статей тощо);
- правотворчій сфері – для формування рекомендацій щодо удосконалення положень чинного законодавства в частині правового регулювання судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню, (лист народного депутата – голови підкомітету з питань кримінального процесуального законодавства та оперативно-розшукової діяльності Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності № 285д/10-2025/277628 від 02 грудня 2025 р.);
- правозастосовній діяльності – в частині надання рекомендацій, які сприятимуть ефективному судовому контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню;

- освітньому процесі – при викладанні обов'язкових та вибіркових навчальних дисциплін в зміст яких входять питання пов'язані з кримінальним провадженням (акт про реалізацію результатів наукових досліджень Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова від 17 березня 2026 р.).

Апробація матеріалів дисертації. Основні ідеї дисертаційного дослідження доповідались й обговорювались та оприлюднювались у виступах на міжнародних та всеукраїнських наукових, науково-практичних конференціях, а саме: «Актуальні проблеми юридичної науки» (м. Хмельницький, 6 жовтня 2022 року), XXVII щорічна звітна наукова конференція науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави» (м. Хмельницький, 10 березня 2023 року), «Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції» (м. Хмельницький, 26 травня 2023 року), «Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції» (м. Хмельницький, 10 травня 2024 року), «Актуальні проблеми юридичної науки. Політико-правові передумови європейської та євроатлантичної інтеграції України» (м. Хмельницький, 13 жовтня 2023 року), «Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави» (м. Хмельницький, 19 березня 2024 року) (особистий внесок – 50%), «Забезпечення правопорядку в Україні та світі: виклики сьогодення» (м. Хмельницький, 18 жовтня 2024 року), «Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави» (м. Хмельницький, 27 березня 2025 року), «Актуальні питання реформування правової системи» (м. Луцьк, 13-15 червня 2025).

Публікації. Основні положення, висновки дослідження та рекомендації, що сформульовані у дисертації, відображено у 4-х наукових фахових виданнях України, з яких одна стаття у співавторстві (особистий внесок становить 50%).

Список опублікованих праць за темою дисертації:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Вітушинська О. О. Співвідношення поняття «судовий контроль» із поняттями «правосуддя» та «судовий захист» у кримінальному процесі України. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право.* 2024. № 83. Ч.3. С. 203-207.

URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/310576>

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.3.31>

2. Вітушинська О. О. Форми судового контролю законності прийнятих рішень слідчими суддями, які не підлягають оскарженню. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право.* 2025. № 88. Ч.3. С. 210-214.

URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/330673>

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.3.31>

3. Вітушинська О. О. Судовий контроль за законністю, у разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена Кримінальним процесуальним кодексом України. *Наукові інновації та передові технології*. (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). 2025. № 7(47). С. 859-868.

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/26457>

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-7\(47\)-859-868](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-7(47)-859-868)

4. Циганюк Ю. В., Вітушинська О. О. Доступ до суду з метою перевірки законності ухвал слідчого судді, які не можуть бути оскаржені під час досудового розслідування. *Актуальні питання у сучасній науці* (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»). 2025. № 8(38). С. 613-622 (особистий внесок – 50%).

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/27725>

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-8\(38\)-613-622](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-8(38)-613-622)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Вітушинська О. О. Ухвали слідчих суддів, які не підлягають апеляційному оскарженню під час досудового розслідування: до питання класифікації. Актуальні проблеми юридичної науки : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Двадцять перші осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 6 жовтня 2022 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 326-328.

2. Вітушинська О. О. Заперечення на ухвали слідчого судді, які не підлягають оскарженню. Збірник тез XXVII щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова: *Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави* (м. Хмельницький, 10 березня 2023 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 44-46.

3. Вітушинська О. О. Судовий контроль як форма судового захисту у кримінальному провадженні. *Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 26 травня 2023 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 45-47.

4. Вітушинська О. О. Завдання правовідносин судового контролю законності прийнятих рішень слідчими суддями, які не підлягають оскарженню. *Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 10 травня 2024 року). Хмельницький:

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 72-73.

5. Вітушинська О. О. Правовідносини судового контролю законності прийнятих рішень слідчими суддями, які не підлягають оскарженню. *Актуальні проблеми юридичної науки. Політико-правові передумови європейської та євроатлантичної інтеграції України*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Двадцять другі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 13 жовтня 2023 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 225-227.

6. Циганюк Ю. В., Вітушинська О. О. Застосування аналогії у кримінальному процесі України. *Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави*: збірник тез XXVIII щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів. (м. Хмельницький, 19 березня 2024 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 67-68 (особистий внесок – 50%).

7. Вітушинська О. О. Змагальна та незмагальна форма судового контролю. Актуальні проблеми юридичної науки. *Забезпечення правопорядку в Україні та світі: виклики сьогодення*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Двадцять треті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 18 жовтня 2024 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 126-127.

8. Вітушинська О. О. Застосування засад кримінального провадження для вирішення прогалин правового регулювання судового контролю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню. Збірник тез XXIX щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів «*Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави*» (м. Хмельницький, 27 березня 2025 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2025. С. 30-31.

9. Вітушинська О. О. Судовий контроль за законністю у кримінальному провадженні Великої Британії. *Актуальні питання реформування правової системи*: зб. матеріалів XXII Міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 13-15 червня 2025 р. Уклад. Джурак Л. М. Луцьк: Вежа-Друк, 2025. С. 112-113.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Відповідність дисертації науковій спеціальності. Дисертаційна робота Вітушинської Олександри Олександрівни на тему «Судовий контроль за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню», відповідає галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота Вітушинської Олександри Олександрівни є одним із перших у вітчизняній кримінальній процесуальній науці спеціальних комплексних досліджень судового контролю за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню. Водночас, дисертації притаманні окремі дискусійні моменти. Щодо неї може бути висловлено окремі зауваження, які, однак, не впливають на якість розкриття теми роботи та загальну позитивну оцінку.

Дисертація Вітушинської Олександри Олександрівни на тему «Судовий контроль за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження Вітушинської Олександри Олександрівни на тему «Судовий контроль за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Вітушинської Олександри Олександрівни на тему «Судовий контроль за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню» відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Вітушинської Олександри Олександрівни на тему «Судовий контроль за законністю рішень слідчого судді, які не підлягають оскарженню» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій раді за спеціальністю 081 Право.

Професорсько-викладацький склад кафедри кримінального права та процесу проголосував:
«за» - 16; «проти» - 0; «утримались» - 0.

Головуюча на засіданні:
кандидатка юридичних наук,
доцентка, доцентка кафедри
кримінального права та процесу
Хмельницького університету
управління та права
імені Леоніда Юзькова

Анна ПРИСЯЖНА

Підпис *Анна Присяжна*
ЗАСВІДЧУЮ:
Нач. ВК ХУУП
імені Леоніда Юзькова

Відділ кадрів
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Код 446200000
Україна

Світлана Дюбова